

УДК 330.3, 005.8; 004.8

Левченко О.М.¹, Довгенко Я.О.²

¹ проф. Центральноукраїнського державного університету ім. В.Винниченка

² доц. Центральноукраїнського державного університету ім. В.Винниченка

ВПЛИВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА КАПІТАЛІЗАЦІЮ БІЗНЕСУ В КОНТЕКСТІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОЮ ЕКОНОМІКОЮ

Сучасна світова економіка переживає глибокі структурні зміни через цифровізацію та автоматизацію. Штучний інтелект (ШІ) є ключовим фактором конкурентоспроможності, що впливає на ефективність, інновації та капіталізацію бізнесу. Для України важливе розуміння впливу ШІ на ринкову вартість компаній та формування стратегії цифрової трансформації.

Мета - дослідження є аналіз впливу технологій штучного інтелекту на процеси формування ринкової вартості підприємств та визначення стратегічних напрямів підвищення капіталізації бізнесу в умовах цифрової економіки.

В економічній теорії капіталізація розглядається як ринкова оцінка сукупної вартості активів, включаючи матеріальні та нематеріальні компоненти. З позиції теорії інтелектуального капіталу [1], ключовим джерелом зростання вартості є знання, інновації та технологічні активи.

ШІ, інтегрований у бізнес-процеси, формує новий тип інтелектуальної капіталізації, де вартість зростає завдяки ефективному використанню даних, алгоритмів та автоматизованих систем прийняття рішень.

Вплив ШІ на капіталізацію бізнесу відбувається на трьох рівнях:

- Операційний рівень: ШІ забезпечує автоматизацію виробництва, оптимізацію логістики та управління запасами. Це скорочує витрати та підвищує прибутковість, що позитивно впливає на ринкову оцінку компанії.

- Управлінський рівень: Використання аналітики Big Data і когнітивних систем підвищує точність прогнозування, зменшує ризики й покращує прийняття рішень. Управління на основі даних (data-driven management) стає новою формою управлінського капіталу.

- Стратегічний рівень: Інтеграція ШІ в бізнес-моделі сприяє створенню нових продуктів і ринків. Відповідно до теорії ендогенного зростання (П. Ромер), ШІ виступає каталізатором інтелектуального розвитку підприємств.

Впровадження ШІ формує нову структуру активів, де поряд із фізичним і фінансовим капіталом з'являються алгоритмічний і даний капітал, які набувають статусу стратегічних нематеріальних активів, що створюють

довгострокову цінність. Таким чином, формується нова парадигма вартості - капіталізація, заснована на інтелекті [2].

Провідні світові компанії (Google, Amazon, Tesla) інтегрують ІІІ у всі рівні управління. За даними PwC (2023) [3], системи ІІІ здатні підвищити глобальний ВВП на 14 % до 2030 року, а капіталізацію технологічних корпорацій - у середньому на 26 %. Звіти Accenture (2024) підтверджують, що компанії, які використовують алгоритми ІІІ у стратегічному плануванні, демонструють у 1,5–2 рази вищий темп зростання ринкової вартості, ніж конкуренти.

Для оцінки впливу ІІІ на капіталізацію підприємств було побудовано багатофакторну регресійну модель [4]:

$$CAP_i = \beta_0 + \beta_1 \cdot AINV_i + \beta_2 \cdot DIGMAT_i + \beta_3 \cdot AUTO_i + \beta_4 \cdot REV_i + \beta_5 \cdot PROFIT_i + \epsilon$$

де: CAP_i -показник капіталізації компанії,

$AINV_i$, $DIGMAT_i$, $AUTO_i$, REV_i , $PROFIT_i$ - незалежні змінні (інвестиції в цифрові технології, рівень цифрової зрілості, інші фінансові показники),

β_0 - вільний коефіцієнт, $\beta_1, \beta_2, \dots, \beta_n$ - коефіцієнти регресії для кожної незалежної змінної, ϵ_i - випадкова помилка для i – ї компанії.

Побудована модель мала вигляд:

$$\hat{y}_i = 627159,1 + 603961,8x_1 - 21562,5x_2 + 102776,3x_3 + 39840,44x_4 + 113812x_5$$

підкреслюють провідну роль прибутку, інвестицій у ІІІ (x_1) та автоматизації (x_3) у формуванні ринкової капіталізації (CAP), з опосередкованим внеском цифрової зрілості. Це акцентує важливість технологічно спрямованого управління для посилення ринкової привабливості бізнесу.

В Україні впровадження ІІІ має стратегічне значення для підвищення конкурентоспроможності та формування інтелектуально орієнтованої економіки. Країна має значний людський і технологічний потенціал, зокрема ІТ-сектор, який забезпечує понад 4 % ВВП. Понад 300 українських компаній і стартапів розробляють ІІІ-рішення.

Найбільш активне використання ІІІ спостерігається у сферах: фінансів (скоринг клієнтів, виявлення шахрайства, прогнозування ризиків), логістики та транспорту (оптимізація маршрутів, управління запасами, електронної комерції (персоналізація рекомендацій, динамічне ціноутворення) та державного управління (цифрові сервіси, аналіз даних).

Проте залишаються проблеми та бар'єри інтеграції ІІІ: інституційна фрагментарність - відсутність єдиного центру координації політики ІІІ, обмежене фінансування інновацій (нижча за 0,5 % ВВП), відтік висококваліфікованих ІТ-спеціалістів та обмежений доступ до якісних даних.

Слід відзначити правові та етичні ризики: відсутність чітких регламентів використання даних і відповідальності алгоритмів.

Проте вже здійснені кроки на державному рівні: затвердження «Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні» (2021 р.), створення

електронних сервісів у межах ініціативи «Держава в смартфоні», а також стимулювання екосистеми через Diia City. Впровадження ІІІ демонструє позитивний ефект: за даними EBA Tech Index (2024) [5], українські підприємства, які інтегрували ІІІ, підвищили прибутковість у середньому на 17 %, а оцінку ринкової вартості – на 12 % у порівнянні з конкурентами.

Для реалізації потенціалу ІІІ в Україні необхідна системна політика інтелектуалізації економіки, що включає: формування національної стратегії розвитку ІІІ з урахуванням пріоритетних секторів економіки, стимулювання інвестицій у цифрову інфраструктуру та створення ринку даних, розвиток державно-приватного партнерства у сфері НДДКР та податкові стимули для інвесторів, підготовку кадрів та розвиток механізмів етичного та безпечного використання ІІІ і захист даних.

Штучний інтелект стає стратегічним чинником формування нової моделі капіталізації бізнесу. Його вплив проявляється у підвищенні ефективності операцій, оптимізації управління та створенні інноваційних нематеріальних активів. Для України використання потенціалу ІІІ є ключовим шляхом до підвищення конкурентоспроможності, інвестиційної привабливості та сталого розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Stewart T. A. *Intellectual Capital: The New Wealth of Organizations*. – New York: Doubleday, 1997. – 278 p.
2. Brynjolfsson E., McAfee A. *The Second Machine Age: Work, Progress, and Prosperity in a Time of Brilliant Technologies*. – New York: W. W. Norton & Company, 2014. – 320 p.
3. PwC. *Sizing the Prize: What's the Real Value of AI for Your Business and How Can You Capitalise?* – PwC Report, 2023.
4. Левченко О., Довгенко Ю., Замуренко Д. Вплив штучного інтелекту та сучасних цифрових технологій на капіталізацію підприємств: регресійний аналіз // *Актуальні проблеми розвитку регіональної економіки*. – 2025. – № 2 (21). – С. 344–359.
5. European Business Association. *EBA Tech Index 2024: Digital Transformation in Ukrainian Business*. – Kyiv: EBA, 2024. – 42 p.